

ОБЗОР НА ВЪЗНИКНАЛИ КРИЗИСНИ СЪБИТИЯ ОТ ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2004–2016 г.

Ралица Берберова

*Нов български университет, Департамент «Природни науки»
e-mail: rberberova@nbu.bg*

Ключови думи: кризисни събития, природни бедствия, България, 2004-2016

Резюме: Целта на работата е да се представи обзор на станали кризисни събития от природни бедствия в България. Обзорът е изготвен въз основа на официални данни от Националния статистически институт на Р. България. Данните обхващат периода от 2004 до 2016 г. Резултатите показват, че природните бедствия са една от най-честите причини в страната ни за настъпване на кризисни събития.

SUMMARY OF NATURAL DISASTERS CRISES IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2004–2016

Ralitza Berberova

*New Bulgarian University, Natural Sciences Department
e-mail: rberberova@nbu.bg*

Keywords: crises, natural disasters, Bulgaria, 2004–2016

Abstract: The purpose of the present work is to present an overview of natural disasters crises in Bulgaria. The survey is based on official data from the National Statistical Institute of the Republic of Bulgaria. The data covers the period from 2004 to 2016. The results show that natural disasters are one of the most common causes in our country for the occurrence of crisis events.

Въведение

Всяка година в страната ни настъпват кризисни събития, които са следствие от появата на природни бедствия [1–7]. Тези явления не са равномерно разпространени на територията на страната ни – има райони, които са по-рискови по отношение на появата на наводнения [5, 9–11]; такива, които са по-уязвими по отношение на ерозионни и свлачищни процеси [5, 12–17]; други райони са с по-висока сеизмична активност и т.н. [5, 12–13].

Националният статистически институт (НСИ) на Република България публикува официалните годишни данни за възникнали кризисни събития на територията на страната ни в Секция „Регионална статистика и показатели за мониторинг“, подсекция „Кризисни събития“. Публикуваните данни от 2010 г. насам са резултат от представените в НСИ годишни отчети от общински комисии за защита и подпомагане на населението при бедствия. Данните обхващат: (1) щети от настъпили събития, които са установени и протоколирани от членовете на комисии; (2) средствата за възстановяване по източник на подпомагане (от Правителствената комисия към Министерски съвет, изплатени застраховки, помощи от Европейския съюз); (3) разходи за спасителни и неотложни аварийни работи (предвидените средства в плановете за защита, отпуснатите допълнително средства в определени ситуации) [1].

Целта на настоящата работа е да се представи обзор на станали кризисни събития от природни бедствия в България за периода 2004–2016 г. въз основа на официални данни от НСИ.

Резултати и дискусия

Въз основа на данните от НСИ за периода 2004–2016 г. са отчетени общо 79 894 кризисни събития, настъпили по различни причини (Табл. 1). Най-голям дял от тях заемат кризите следствие на пожари (48 %) и аварии (34 %) (Фиг. 1). Природните бедствия са причина за 12 350 броя от тях, което е 15 % от общия дял на тези събития (Табл. 1, Фиг. 1). Тук е важно да се отчете, че част от регистрираните пожари може да са следствие на самозапалване, поради високи температури и е редно да бъдат взети предвид и отнесени в групата на природните бедствия, но от представените в НСИ данни не е възможно подобно разграничаване. Необходимо е да се има предвид, че тук, в групата на други кризисни събития, са отнесени и такива, които имат природен характер (например, каламитет). Това показва, че общият брой на кризисните събития, настъпили следствие на природно бедствие, е дори по-висок от посочения в Табл. 1.

Таблица 1. Брой кризисни събития по групи за периода 2004–2016 г.

Кризисни събития в България по групи за периода 2004–2016 г.	
Група кризисно събитие	Кризисно събитие, бр.
Природни бедствия	12350
Пожари	38605
Аварии и катастрофи	27069
Замърсявания	951
Епидемии	139
Др. кризисни събития от природен и антропогенен характер	780
ОБЩО	79894

Фиг. 1. Относителен дял на станалите кризисни събития по групи за периода 2004–2016

В Табл. 2 са представени данните за разглеждания период за броя кризисни събития и вида на природното бедствие, което е довело до тях. За 2009 г. в НСИ няма данни за кризисни събития. Вероятно това може да се обясни с промяната в методиката, по която се събират и обработват данните – до 2008 г. е работено по една методика, а от 2010 г. насам по нова такава.

Таблица 2. Брой кризисни събития по вид природно бедствие за периода 2004–2016 г.

Природно бедствие	Година													Общо
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Свлачище	238	392	374	151	177	Няма данни	59	76	72	51	75	125	71	1861
Земетресение	31	9	3	1	14		12	4	22	6	4	1	2	109
Наводнение	531	1657	945	591	322		651	382	692	547	360	266	184	7128
Вятърна буря	115	204	136	137	190		47	48	528	89	14	12	29	1549
Градушка	40	45	17	13	17		16	13	14	13	8	21	5	222
Снежни бури	82	121	49	68	153		103	94	93	50	26	56	87	982
Залеждане/измръзване	1	15	8	28	77		18	134	186	20	3	7	2	499
ОБЩО	1038	2443	1532	989	950	-	906	751	1607	776	490	488	380	12350

Независимо от използваната методика за изготвяне на статистическото проучване на НСИ (една за периода 2004–2008 г. и друга за периода 2010–2016 г.) и разликата в продължителността на разглежданите периоди, на водещи позиции като причина за поява на кризисни събития от групата на природните бедствия за всеки от тях са наводненията, свлачищата и вятърните бури. За периода 2004–2008 г. от станалите кризисни събития следствие на природно бедствие – общо 6 952 бр., 58 % (4 046 бр.) се дължат на наводнения, 19 % (1 332 бр.) – на свлачища и 11 % (782 бр.) – на вятърни бури. За периода 2010–2016 г. резултатите са сходни – от общия брой кризисни събития от природни бедствия (5 398 бр.), 57 % (3 082 бр.) са по причина на наводнения, 14 % (767 бр.) – на вятърните бури и 10 % (529 бр.) се дължат на свлачищни процеси.

Обобщено за целия период, от 2004–2016 г., най-голям относителен дял кризи в страната ни са причинени от появата на наводнения (58 %), следвани от свлачища (15 %) и вятърни бури (13 %) (Табл. 2 и Фиг. 2). Имайки предвид, че между отделните природни бедствия съществуват връзки и взаимодействие, а именно, че едно природно бедствие може директно да генерира след себе си друго или да създаде предпоставка за неговата поява [18], може да се обясни защо именно тези явления заемат най-сериозен дял. Много често появата на бури, освен със силен вятър, е изразена и с интензивни и продължителни дъждове. Това е предпоставка за появата на наводнения. От своя страна наводненията са предпоставка за генериране на нови и/или активизиране на вече съществуващи свлачищни процеси [7].

Фиг. 2. Относителен дял на станалите кризисни събития от природни бедствия за периода 2004–2016 г.

От Табл. 2 се вижда, че по отношение на общия брой станали кризисни събития от природни бедствия за периода 2010–2016 г. има спад с 1 554 бр. спрямо периода 2004–2008 г. Този спад може да се дължи, от една страна на намаляване в появата на природни бедствия; от втора – на по-добра превантивна дейност от страна на отговорните институции; от трета – възможно е част от данните да не са точни, поради загуба на информация, като причините за това са, че няма механизъм, който да задължи общините да подават информация към НСИ за настъпилите кризисни събития; възможна липса на протоколи от общинските комисии за защита и подпомагане на населението при бедствия; възможна липса на отпуснати средства за възстановяване и т.н. Това показва, че е необходимо да се потърси механизъм за по-коректна и устойчива във времето отчетност с цел натрупване на по-пълни и качествени данни за тези събития, процеси и явления.

Изводи

Въз основа на обзора на данните за кризисни събития в България, причинени от природни бедствия, може да се направят следните изводи:

- Наводненията, свлачищните процеси и вятърните бури са природните бедствия, които най-често са причина за възникване на кризисно събитие;
- Натрупаните данни за тези събития, процеси и явления не са достатъчно пълни и устойчиви във времето, което прави невъзможна коректната им интерпретация.

Благодарности: Настоящата работа е осъществена в Лаборатория по природни бедствия и рискове към Бакалавърски факултет на Нов български университет.

Литература:

1. Национален статистически институт, Кризисни събития, < <http://www.nsi.bg/node/2891>>
2. Берберова, Р., 2008. Аналитичен обзор на природните бедствия в България за 2006 г. Сборник с доклади VII международен научен симпозиум “Екология-устойчиво развитие”. СУ-Враца. 126–130.
3. Берберова, Р. 2011. Аналитичен обзор на природните бедствия по света, Сборник с доклади Научна конференция с международно участие “Космос, екология, нанотехнологии, сигурност” SENS 2010. БАН. 321–327. ISSN 1313–3888.
4. Берберова, Р. 2012. Анализ на природните бедствия в България за периода 2004-2008 г. Сборник с доклади Научна конференция с международно участие “Космос, екология, нанотехнологии, сигурност” SENS’2011. БАН. 267-275. ISSN 1313–3888.
5. Берберова, Р. Природни бедствия в България – състояние и тенденции. НБУ. 2012. 147 с. ISBN 978-954-535-699-5.
6. Берберова, Р. 2014. Анализ на статистически данни за наводнения в Р България. Сборник с доклади от IX научна конференция с международно участие SES’2013. 424–428. ISSN 1313–3888.
7. Берберова, Р., Р. Гюров, Б. Костова. 2017. Интерпретация на статистически данни за наводнения и свлачища в България. Сборник с доклади от XII научна конференция с международно участие SES’2016. ИКИТ-БАН. 335-339. ISSN 1313–3888.
8. Предварителна оценка на риска от наводнения в главните речни басейни на Република България – методика за оценка на риска от наводнения, съгласно изискванията на Директива 60/2007/ЕС
9. Проект на Национални приоритети за управлението на риска от наводнения, Оперативна Програма „Околна среда 2007–2013 г.”
10. Берберова, Р., 2012. Рисковете от природни бедствия за Р България. Сборник с доклади Международна научна конференция „Екологизация 2011”. НБУ. 123–128.
11. Берберова, Р. 2012. Уязвимост на България от природни бедствия, Сборник с доклади Научна конференция с международно участие “Космос, екология, нанотехнологии, сигурност” SENS’2011. БАН. 276-282. ISSN 1313–3888.
12. Геоложката опасност в България, карта в М 1:500 000.
13. Илиев-Бручев, И. (ред.). 1994. Геоложката опасност в България. Обяснителен текст към карта в М 1:500 000. Изд. на БАН
14. Бручев, И., Р. Върбанов, Г. Франгов, Н. Добрев, П. Иванов, Б. Берков, Х. Дянков. 2006. Актуализиране картата на свлачищата в Република България. –В: ННТК, “Състояние и овладяване на свлачищните и ерозионните процеси в Р България”, 30.XI–1.XII 2006 г., София, Акад. изд. “Проф. М. Дринов”, 23–31.
15. Франгов, Г. 2001. Прогнозно райониране на страната по степен на свлачищна опасност. –Научна сесия ВСУ’2001, София, 85–92.
16. Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015–2020 г., 201 с.
17. Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Регистър свлачищата в България, <http://geozashtita.bg/>
18. Мардиросян, Г. 2009. Природните бедствия и екологични катастрофи – изучаване, превенция, защита. Второ допълнено и преработено издание. Акад. издат. „Проф. Марин Дринов”.